קדושת לוי — חידושי אגדות

בגמרא סנהדרין דף ו' ע"א ר' מאיר אומר לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה כל המברך את יהודה אינו אלא מנאץ כו'. עיין במהרש"א בחידושי אגדות שעמד בזה האיך שייך שחז"ל יאמרו דבר גנאי בזה על יהודה. וע"ש מה שתירץ דרז"ל לשבח יהודה כיוונו. ונראה בס"ד לפרש גם כן דלשבח יהודה ארז"ל, והוא דדבר הנראה בעין השכל דלא שייך לשבח איש צדיק שאינו עובר על עבירה חמורה כגזל ועבודה זרה ושפיכות דמים וגילוי עריות דאין זה שבח כל כך לצדיק שאינו עובר על עבירה חמורה, אפס שבחו הוא שמשבחין אותו שעוסק לקיים מצות ובעבודת ה' ובתורתו יהגה יומם ולילה כל זה בצדיק גמור. אמנם באדם קל שבחו הוא שאינו עובר על עבירה חמורה כגזל ורציחה. זהו כוונת רז"ל כל המברך את יהודה מנאץ לה', כיון שמברך אותו כפירוש רש"י ז"ל שמשבחו שלא הרג את יוסף מחזיק יהודה לאדם קל שאף על פי כן לא עבר עבירה זו של רציחה שאלו היה מחזיקו לצדיק לא שייך לשבחו כלל בזה שלא עבר על רציחה עבירה חמורה, לזה אמר מנאץ לה'. ומה שאמרו מנאץ לה', עיין במהרש"א ז"ל שכתב מפני ששמו של הש"י בשם יהודה ומי שאינו מחזיק יהודה לצדיק כאלו מנאץ לה' מפני ששמו בקרבו ודו"ק:

מסכת ברכות דף ד' ע"א בגמרא ודוד מי קרא לנפשו חסיד כו', ולא עוד אלא שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד ד' שעות היום ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר כו'. וכתב הפני יהושע טעם לשבח בדברי חז"ל, דמשום הכי קרא לנפשו חסיד, על פי דאמרו חז"ל בסנהדרין דף פ"ב זקנים שבאותו הדור שאלו כהוגן, וזקנים ע"ה שאלו שלא כהוגן. דזקנים שבאותו הדור דשאלו כהוגן, אמרו ושפטנו מלכינו להיות להם מורה הוראה להורות לעם ה' דרכי ה' דזהו כהוגן שישראל יהיה להם מורה הוראה וזקנים ע"ה דשאלו שלא כהוגן, שבקשו ללחום מלחמתם זה אינו כהוגן, דהשם יתברך נלחם לישראל. ולזה דוד המלך משום הכי הורה הוראות לישראל להצדיק לישראל שבזה הראה שכונת ישראל היה למנות מלך להורות להם דרכי ה' איסור והיתר טומאה וטהרה ע"כ דבריו. ונ"ל בס"ד על פי דבריו ליתן יותר טעם לשבח, דבזה שהיה מורה הוראה לישראל הראה חסידות גדול דמהאי טעמא קרא לנפשו חסיד, דרש"י ז"ל כתב בראש השנה דף ב' ע"ב, שמלכות הוא בירושה שבנו קודם, והמ"א פוסק בא"ח סימן נ"ג, דברב מורה הוראה אינו בירושה כיון שצריכין שיורה להם הוראה, אם כן מי שמופלג בחכמה יותר קודם לבנו ע"ש. ולפי זה אין לך חסידות יותר מזה, כיון דדוד המלך עשה דברי זקנים דמלך העיקר שיורה הוראות, אם כן בנו אינו קודם למלוכה דהעיקר היא הוראה, אם כן מי שמופלג בחכמה הוא הקודם, מה שאין כן לדברי זקנים ע"ה דמלך הוא עיקר ללחום מלחמות בנו קודם למלוכה. ואפשר שהכי דייק לישנא דקרא בפרשת שופטים (דברים יז, יד) ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים, פירוש כמו האומות ללחום מסיים הכתוב אז למען יאריך ימים כו' הוא ובניו, שבנו קודם כדכתיב ובניו. אמנם דוד המלך

שהראה שהעיקר להורות להם הוראות, אם כן אין בנו קודם כנ"ל. והשם יתברך ברוך הוא שילם לו גמולו הטוב שמעשיו הטובים שהורה הוראות לישראל היו מוכיחין שאין בנו קודם הבטיח לו השם יתברך (תהלים פט, ה) עד עולם אכין זרעך ובניתי לדור ודוד כסאך סלה:

ועפ וכו'.ז בס"ד נראה לפרש הפסוק בשמואל ב' קפיטל ז' פסוק י"ט ותקטן עוד זאת בעיניך ה' אלהי ותדבר גם אל בית עבדך למרחוק וזאת תורת האדם ה' אלהים, ע"ש ברש"י בפירוש זאת תורת האדם. ועל פי הנ"ל ניחא. דאמר דוד המלך ותקטן עוד זאת בעיניך ה' אלהים ותדבר אל בית עבדך למרחוק כפירוש דש"י ז"ל, לא בלבד שנתת לי המלוכה, אלא ותדבר למרחוק שגם בני יהיה מלך ע"ש. ושלא יקשה מאי שבח נתן על זה הלא מדין הגיע לבניו המלוכה דהמלוכה הוא ירושה כנ"ל, לזה אמר וזאת תורת האדם, פירוש וזאת זהו שלפני, דהיינו שאני מלך היא תורת האדם. שאני מורה לאדם התורה כמאמר חז"ל ואני ידי מלוכלכים בדם כו', שאני מחזיק לעצמי למורה הוראה כפי דעת הזקנים ששאלו כהוגן ומורה הוראה אינו בירושה לבנים דאם יש מופלג בחכמה יותר האחר קודם, ואם כן אתה אף על פי כן הבטחתני שבני יהיה מלך אני משבח אותך על זה ודו"ק:

בפרשת בא בפסוק (שמות יא, ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. עיין במפרשים שנתנו טעם למה הבטיח להם דוקא שלא יחרץ כלב. ונראה בס"ד טעם, דכתיב בפרשת בראשית (בראשית ט, ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ, וכתבו כל הספרי מוסר בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כל הברואים מקבלין מזונותיהם מישראל כמאחז"ל (ויק"ר לו) בראשית בשביל ישראל כו', שבשביל ישראל נבראו הכל והם המשפיעים לכל העולמות אם כן הכל מתיראים (מהם) כמ"ש התוספות יום טוב בשם הירושלמי דמקבל בוש ממשפיע ע"ש. ולפי זה כל מי שצריך לקבל יותר הוא מתירא יותר מישראל. ורז"ל אמרו במסכת שבת (קנה:) בפסוק יודע צדיק נפש בהמתו, יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך שהה אכילתו בתוך מעיו ג' ימים ע"ש. אם כן הכלב הוא הפחות שבמקבלין מכל הנבראים שמזונותיו מועטין מהכל. וזהו שהבטיח השם יתברך לכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, אין לך הבטחה גדולה מזו שאפילו הכלב שהוא פחות שבמקבלין לא יחרץ לשונו, מכל שכן שאר הנבראים שהם המקבלים יותר והכל על ידי ישראל כנ"ל מכל שכן שיתיראו מישראל ומעתה אין לישראל לירא משום דבר ודו"ק: